

Prof. Dr. Musa Yıldız

HİKMET VE MÂNÂ -6

Sünnettir kâfir de olsa, incitmek kusur, günah!
Katı kalpli, gönül kıran, senden müştekîdir Allah!
Hak şâhittir böyle kula, yeri ateştir ma'âzAllah!
Duydum bunu âlimlerden, söylüyorum işte ben.

Pîr-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî (ks) Hazretleri'nin ölüm-süz eseri *Dîvân-ı Hikmet*'in birinci hikmetinin yirmi üçüncü dörtlülüğü, İslâm ahlâkının ve insan merkezli irfan anlayışının en parlak tezâhürlerinden biridir. Birinci hikmetin sonlarına doğru yer alan bu mısralar, yüce dînimiz İslâm'ın özünde bulunan rahmet, şefkat, nezâket ve insan onuruna saygı ilkelerini son derece veciz ve tesirli bir şekilde ortaya koymaktadır. Hikmetin bu bölümü, dikey boyutta Allâh'a kullukla şekillenen iman hayâtının, yatay boyutta insanlarla kurulan ilişkilerde nasıl bir ahlâkî olgunluğa dönüşmesi gerektiğini gösteren önemli bir ölçü ve mihenk taşı mâhiyetindedir.

Bu hikmette incitilmemesi gereken nesne, yalnızca Müslümanlar veya sâlih ameller işleyen mü'minler değildir. Bilakis dîn, dil, ırk, renk, kültür ve dünyâ görüşü farkı gözetilmeksizin, Cenâb-ı Hak'ın yarattığı ve "eşref-i mahlûkat (yaratılanların en şerefli)" vasfıyla yeryüzünde şereflendirilen insanın bizzat kendisidir. Hoca Ahmed Yesevî(ks) Hazretleri, muhâtabın inancına veya inançsızlığına bakmaksızın, insana sırf Allâh'ın(cc) bir eseri ve ilâhî sanatın bir tecellisi olarak bakmayı gerçek îmânın ve yüksek ahlâkın ayrılmaz bir gereği kabul etmektedir. Bu sebeple gönül kırmak, insanları incitmek ve katı kalpli davranmak; yalnızca insanlar arası bir hatâ değil, aynı zamanda kul ile Rabbi arasındaki mânevî bağları zedeleyen ağır bir vebâldir.

Nitekim hayat rehberimiz *Kur'ân-ı Kerîm*'de Yüce Allah (cc), Peygamber (sav) Efendimizin yumuşak huyluluğunu överken şöyle buyurmaktadır:

"Allâh'ın rahmeti sâyesinde sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın, şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi." (Âl-i İmrân, 3/159)

Bu âyet-i kerîme, katı kalpliliğin ve sert davranışların insanları hakîkatten uzaklaştırdığını, buna karşılık merhamet ve nezâketin gönülleri fetheden en büyük güç olduğunu açıkça göstermektedir.

Yine Cenâb-ı Hak, insan onurunun evrenselliğine işâret ederek şöyle buyurur: **"Andolsun, biz Âdemoğullarını şerefli kıldık." (İsrâ, 17/70)**

Âyette herhangi bir inanç ayrımı yapılmadan bütün insanlığın ilâhî bir ikramla değerli kılındığı ifâde edilmektedir. Bu nedenle bir insanı küçümsemek, hor görmek veya incitmek; Allâh'ın(cc) değer verdiği bir varlığı incitmek anlamına gelmektedir.

Pîr-i Türkistan, bu derin insanlık dersini şahsî bir kanâat veya felsefî bir çıkarım olarak değil; *Kur'ân* ve Sünnet'in ortaya koyduğu temel esaslara ve gönül sultanı âlimlerin irfânî mîrâsına dayandırmakta-

dır. Nitekim Cenâb-ı Hak, Enbiyâ Sûresi'nin 107. âyet-i kerîmesinde Peygamber (sav) Efendimize hitâben: **“Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”** buyurmaktadır.

Bu âyette geçen “âlemler” ifâdesi son derece kuşatıcıdır. Mü'mini de kâfiri de, insanı da hayvanı da, bütün mahlûkâtı içine almaktadır. Dolaşısıyla katı kalplilik ve gönül kırmak, Rasûlullah (sav) Efendimizin temsil ettiği evrensel rahmet ahlâkından uzaklaşmanın açık bir göstergesidir.

Nitekim Fahr-i Kâinât (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“Merhamet etmeyene merhamet edilmez.”

Bir başka hadîs-i şerîfte ise:

“Yeryüzündekilere merhamet edin ki gökyüzündekiler de size merhamet etsin.”

buyurarak merhameti mü'min şahsiyetinin temel vasıflarından biri olarak göstermiştir.

Yine Allah Rasûlü (sav):

“Müslüman, insanların elinden ve dilinden emîn olduğu kimsedir.”

buyurmuş; başka bir rivâyette de:

“Mü'min, insanların canları ve malları husûsunda kendisinden emîn oldukları kişidir.”

şeklinde mü'minin güven veren ve zarar vermeyen kimse olduğunu beyân etmiştir.

Öyleyse mü'mine düşen vazîfe, inkârcının inancına değil; onun da bir hidâyet adayı, ilâhî sanatın bir eseri ve Allâh'ın yarattığı bir insan olduğu gerçeğine hürmet etmektir. Çünkü nice hakikat düşmanları, daha sonra İslâm'ın büyük hizmetkârları olmuş, nice günahkârlar tövbe ederek velâyet makamlarına yükselmiştir. Bu sebeple mü'min, insanları dışlamak yerine, onların hidâyeti için duâ etmeyi tercih eder.

Taptuk Emre(ks) Hazretleri(v.?) gönül kırma konusunda ne güzel söyler:

“Elini kır, ayağını kır, vur taşlara kafanı kır amma gönül kırma.”

Anadolu irfânının mayasını çalan Allah dostlarından Alvarlı Efe (ks) Hazretleri (v.1956) de asırlar sonra aynı kaynaktan beslenerek Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'nin bu evrensel çağrısını şu muhteşem mısralarla âdetâ yeniden şerh etmiştir:

*Hazer kıl! Kırma kalbin kimsenin cânını incitme,
Esîr-i gurbet-i nâlân olan insânı incitme,*

*Tarîk-i aşkda bî-çâre-i hicrânı incitme,
Sabır kıl her belâya hâne-i Rahmân'ı incitme,*

*Felekde hâsılı insân isen bir cânı incitme,
Günahkâr olma Fahr-i âlem-i Zîşân'ı incitme.*

Alvarlı Efe (ks) Hazretleri'nin ifâdesiyle insanın kalbi “hâne-i Rahmân”, yâni ilâhî tecellîlerin mazharı olan mukaddes bir mekândır. Bu sebeple, bir gönlü yıkmak yalnızca bir insanı üzmek değil; aynı zamanda Allâh'ın (cc) râzı olduğu ahlâkı terk etmek anlamına gelir.

Tasavvuf geleneğinde gönül yapmanın Kâbe'yi inşâ etmekten üstün görülmesi de bu anlayışın bir neticesidir. Çünkü Kâbe taş ve topraktan inşâ edilmiştir; gönül ise Allâh'ın (cc) ma'rifet ve muhabbetine mazhar olabilecek şekilde yaratılmıştır.

Bu açıklamalar ışığında Hoca Ahmed Yesevî (ks) Hazretleri, birinci hikmetinin yirmi üçüncü dörtlüğünde; sünnetullâh'a ve sünnet-i seniyyeye uygun olarak, kâfir bile olsa bir insanı incitmenin kusur ve günah olduğunu, katı kalpli ve gönül kırıcı kimselerden Cenâb-ı Hakk'ın hoşnûd olmayacağını, böyle insanların ilâhî azâba müstahak

hâle gelebileceğini, bütün bunları da âlimlerden ve irfan ehli büyüklerden işterek dile getirdiğini ifâde etmektedir.

Dörtlüğün Günümüze Mesajı

Bireyselleşmenin, menfaat çatışmalarının, kutuplaşmanın ve dijitalleşmenin getirdiği yabancılaşmanın zirveye ulaştığı günümüzde, Pîr-i Türkistan'ın bu çağrısı insanlık için âdetâ bir can suyu hükmündedir.

Sosyal medya ortamlarında insanların birbirlerini kolaylıkla incittiği, farklı düşünenlerin ötekileştirildiği, hakâret ve nefret dilinin sıradanlaştığı bir çağda yaşıyoruz. Hâlbuki Hoca Ahmed Yesevî (ks) Hazretleri bize, insanın değerinin mensup olduğu gruptan değil, Allâh'ın (cc) yarattığı bir kul olmasından kaynaklandığını öğretmektedir.

Bugün insanı yalnızca kendi inancından, kendi düşüncesinden veya kendi çevresinden olduğu sürece değerli gören anlayışlar, toplumları ayırtırmakta ve dünyâyı bir çatışma alanına dönüştürmektedir. Oysa gerçek olgunluk; bizden olmayana, bizim gibi düşünmeyene, hattâ zaman zaman bize karşı olanlara bile insan olma hay-

siyetinden dolayı adâletle, nezâketle ve merhametle yaklaşabilmektir.

Kur'ân-ı Kerîm'in: **“İnsanlara güzel söz söyleyin.” (Bakara, 2/83)** emri ve: **“Kullarıma söyle, sözün en güzelini söylesinler.” (İsrâ, 17/53)** buyruğu da bu ahlâkın temelini oluşturmaktadır.

Unutulmamalıdır ki dilleri, renkleri, kültürleri ve inançları ne olursa olsun kalpler incitilmek için değil, îmar edilmek için yaratılmıştır. Kendisini gerçekten insan ve mü'min olarak gören her fert, yeryüzünde güven, huzur ve selâmet vesîlesi olmalı; kaba sözlerden, kırıcı davranışlardan, hakâretlerden ve nefret söylemlerinden titizlikle kaçınmalıdır. Çünkü bazan bir söz bir kalbi kırabilir; bazan da bir tebessüm bir gönlü ihyâ ederek insanı Allâh'ın (cc) rızasına ulaştırabilir.

Rabbim bizleri, dilinden ve elinden insanların emîn olduğu kullarından eylesin. Kalp kıranlardan değil, gönül yapanlardan; nefret yayanlardan değil, rahmet taşıyanlardan; insanları ötekileştirenlerden değil, bütün mahlûkâta şefkat nazarıyla bakabilenlerden eylesin. Âmin!..